

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

(пост. по *п. 1* від «*25*» *квітня* 20 *19* р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**ЕТИКА БІЗНЕСУ /
BUSINESS ETHICS**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 20 19

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

Автор: С.Г. Радченко, доц.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та політології, 2 квітня 2019 р., протокол № 14

Рецензенти: Л.О. Боровська, канд. філос. наук., доц.

С. В. Таранов, док. філос. наук, доц., завідувач кафедри філософії науки та культуриології Центру гуманітарної освіти НАН України Н.О.

Тесленко, канд. філ. наук, доц. Н.П. Шаповалова, канд. техн. наук, доц.

І.В. Лазебна, канд. екон. наук, доц. О.О. Васильєва, канд. техн. наук, доц.

М.О. Нежива, канд. екон. наук, доц. О.А. Харченко, канд. техн. наук, доц.

ЕТИКА БІЗНЕСУ/ BUSINESS ETHICS

ПРОГРАМА/ COURSE SUMMARY

освітній ступінь	«бакалавр»
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
спеціальність	242 «Туризм»
спеціалізація	«Міжнародний туризм»

ВСТУП

Програма дисципліни «Етика бізнесу» призначена для студентів бакалаврату КНТЕУ денної форми навчання галузі знань 24 «Сфера обслуговування», спеціальності 242 «Туризм», спеціалізації «Міжнародний туризм».

Програму підготовлено відповідно до Стандартів вищої освіти України відповідних освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів КНТЕУ.

Програмаскладається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.
6. Лист погодження.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Етика бізнесу» є надання фундаментальних теоретичних знань і набуття практичних навичок з питань етичних основ підприємництва та ключових принципів соціальнопсихологічних аспектів трудових відносин.

Завданням вивчення дисципліни «Етика бізнесу» є надання ґрунтовних знань з теорії ділової етики, розвитку аналітичних навичок вирішення проблем на основі етичних принципів, формування установок притаманних менеджеру та різним стилям керівництва для вироблення стратегії соціального управління, оволодіння знаннями про загальні норми ділового та службового етикету та міжнародного ділового протоколу.

Предметом вивчення дисципліни є система науково-педагогічних знань про теоретико-методологічні засади та прикладні основи етичних принципів, норм і правил взаємовідносин між основними суб'єктами підприємницької діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання:

- основ соціально-психологічних норм людських відносин; • основ соціально-рольових характеристик особистості; *вміння*
- використовувати навички міжособистісної взаємодії.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Етика бізнесу» як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

□ Міжнародний туризм

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
К 12	Навички міжособистісної взаємодії	1-10
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
К 27	Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації	2-6
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР 13	Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.	2-6,8-10
ПР 15	Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань	3-6,9,10
ПР 16	Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості	2-6

ПР 18	Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях	1-10
ПР 21	Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності	2-5,9,10

4.ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Етика бізнесу: сутність, специфіка предмету та навчальної дисципліни.

Бізнес як соціокультурне явище. Міф про аморальність бізнесу. Співвідношення бізнесу і моралі. Моральні основи бізнесу. Категорії моралі та етики. Моральні цінності та їх історико-культурний розвиток. Соціальна справедливість у сучасному громадянському суспільстві. Соціальний статус підприємця. Суспільні очікування, які покладає громадянське суспільство на бізнес.

Розвиток ділової етики. Ділова етика як складова моральності. Емпірична (описова етика). Нормативна етика. Метаетика. Напрями спеціальної етики. Казуїстика. Застосування принципів загальної етики у спеціалізованих сферах діяльності. Професійна мораль та професійна етика.

Етика бізнесу як наука та навчальна дисципліна: предмет, структура, тенденції розвитку. Концептуальні засади етики бізнесу. Проблеми макроетики та мікроетики в етиці бізнесу. Світові заходи і методи формування етичної основи трудових відносин у підприємництві. Міжнародні етичні принципи трудових відносин. Міжнародні та регіональні регулятори ділової етики (установи, основоположні документи). Розвиток етики бізнесу в Україні. Взаємовідносини етики бізнесу та іншими галузями знань. Місце етики бізнесу у навчальному процесі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 – 5.

Додатковий: 10, 21 – 23, 25, 30.

Інтернет-ресурси: 34, 43, 46, 49.

Тема 2. Моральні уявлення у світі бізнесу.

Специфіка етичних відносин у сфері бізнесу. Проблеми застосування моральних принципів у бізнес-діяльності. Співвідношення матеріальних та духовних факторів визначення мети і засобів. Моральний вибір та моральний конфлікт у бізнесі. Дилеми професійної моралі.

Моральна поведінка та моральна свідомість. Рівні розвитку моральності. Структура моральної свідомості. Поняття суб'єктивної та об'єктивної моралі. Конвенційна мораль. Етичний релятивізм. Моральний абсолютизм. Моральний плюралізм. Моральний вибір особистості як її право та відповідальність. Чеснота та гріх: етика чеснот. Моральна гідність. Моральні ідеали. Моральний обов'язок. Моральний егоїзм. Моральний осуд.

Етичні погляди на економічну діяльність. Основні підходи етики бізнесу до вирішення моральних проблем у підприємстві. Релігійна етика. Орієнтація на абсолютні моральні цінності у християнській традиції: проблеми та обмеження. Теорія утилітаризму («суспільної користі»). Концепція І. Бентама. Деонтична етика. Концепція І. Канта. Етика справедливості. Теорія справедливості Дж. Ролза. Моделі прийняття рішень з опорою на філософію моралі. Етичне судження: констатація, думка, оцінка.

Протестантська етика. Зв'язок свободи, незалежності, самостійності особистості із багатством. Цілераціональна етика в теорії М. Вебера. Ділова етика і конфуціанство. Сучасне моральне відношення до праці та комерційної діяльності. М. Фрідман: «Етика laissez-faire»- теорія примирення моральних принципів з прагненням до максимальної вигоди. Концепція суспільного маркетингу Ф. Котлера. Концепція «людських відносин» (М.П. Фоллет, Е. Мейо)

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 – 5. Додатковий: 8, 10, 18, 20-23, 25, 28, 31. Інтернет-ресурси: 35, 45, 46, 51.

Тема 3. Інтегрування ділової етики у сучасне бізнес-середовище

Соціальна відповідальність бізнесу як складова етики бізнесу. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності у західних та східних ділових культурах. Основні принципи КСО. Аргументи «за» та «проти» КСО. Концепція сталого розвитку та корпоративна соціальна відповідальність. Соціальна відповідальність як конкурентна перевага. Ознаки соціальновідповідальної корпорації. Сутність понять «соціальна ефективність» та «соціальне управління». Етико-економічна концепція Г.

Форда. Соціальна місія компанії. Соціальна звітність. Корпоративні етичні норми та екологія.

Основні причини впровадження етичного ведення підприємницької діяльності. Сутність поняття «репутаційний капітал». Способи підвищення етичного рівня організації. Кредо, етичні кодекси та програми навчання співробітників. Створення структур та установ з ділової етики. Світовий та вітчизняний досвід інституалізації етики в діяльність компаній (банківські, фінансові, торгівельні, страхові, підприємства індустрії гостинності).

Благодійність як прояв етичної поведінки. Функції благодійності в суспільстві: основні цілі та принципи. Мотиви благодійності. Традиційна філантропія. Корпоративна стратегічна філантропія. «Моральний борг філантропії» великих корпорацій Основні напрями та форми впровадження благодійної діяльності. Види благодійної допомоги. Корпоративне волонтерство. Світовий досвід благодійництва та меценатства. Відновлення традицій та сучасний стан благодійництва в Україні.

Список рекомендованих джерел: Основний:

1 – 5.

Додатковий: 6, 9,12,14,16,20,30.

Інтернет-ресурси: 36, 37, 45, 47.

Тема 4. Бізнес-етика в структурі управління.

Корпоративне управління як спосіб етичного регулювання відносин у колективі. Поняття корпоративної етики. Кореляція персональної та корпоративної етики. Проблеми корпоративної лояльності. Корпоративна культура та етичний клімат організації. Філософія підприємства. Типологія корпоративних культур. Основні змістовні складові корпоративної культури. Формування системи моральних цінностей організації.

Організаційна культура як інструмент ефективного соціального управління. Адміністрування та етичні норми бізнесу. Моральний кодекс бізнес-адміністрування. Регулювання етичних питань в управлінні організацією. Особливості етики управління на різних рівнях відповідальності. Необхідні та достатні моральні якості керівника.

Особливості моральної поведінки у прийнятті управлінських рішень та контролю за їх виконанням. Моделі управління та комунікації як фактор етичних ризиків. Етичні принципи прийому, звільнення та просування по службі. Культура адміністративного діалогу. Вміння висловити подяку, винести догану. Вирішити конфліктну ситуацію.

Етичне ставлення найманого працівника до своїх функціональних обов'язків. Концепція, програма та практика integrity (чесності та сумлінності). Розуміння та прихильність співробітників до основоположних цінностей компанії. Конфлікт переконань та його прояви. Дотримання етичних норм у взаємовідносинах: вертикальний та горизонтальний рівні. Конфлікт норм та його вирішення. Толерантність як механізм конфліктного пом'якшення. Довіра у відносинах. Етичний бік конфлікту інтересів. Моніторинг та експертна оцінка рівня етичної культури організації та рівня етичних ризиків.

Список рекомендованих джерел: Основний:

1 – 5. Додатковий: 7,8, 14, 15, 19, 27, 28. Інтернетресурси: 39,41, 43, 48.

Тема 5. Етичні основи відносин у бізнесі.

Система ділових відносин у бізнесі. Поняття стейкхолдерів. Моделі compliance у практиці діяльності компанії. Compliance як програма компанії та принцип відповідності стандартам, законам та нормам.

Етичні принципи відносин з діловими партнерами. Дотримання домовленостей, взаємна довіра, висока якість роботи. Маркери доброчесності в системі «B2B». Етика відносин між корпораціями. Етичні принципи у взаєминах з постачальниками і субпідрядниками. Система бізнес-партнерства: взаємна повага та довго строковість. Можливість реалізації принципів leanmanagement. Принципи галузевої етики. Відповідальність перед інвесторами.

Моральні норми та економічна конкуренція. Етичні та неетичні моделі поведінки. Ознаки недобросовісної та методи добросовісної конкуренції. Форми етичного регулювання конкурентної боротьби. Збір інформації про конкурента: моральний аспект

Базові уявлення про клієнта (споживача) як основа бізнес-етики компанії. Етичні стандарти, норми та правила обслуговування клієнтів. Принципи відкритості, чесності та відповідальності у взаєминах із споживачами. Реалізація постулату: «Турбуйся про клієнта, а ринок потурбується про тебе». Реклама та «суспільний договір». Комплекс принципів етичної коректності реклами. Відповідальне (етичне) споживання.

Держава та бізнес: система партнерства. Обоюсторонній вплив бізнесу та держави щодо формування етичного середовища. Форми етичної регуляції відносин підприємців з представниками державних органів управління та контролю. Корупція як моральна проблема. Причини, форми, види та наслідки

корупційних дій. Етична оцінка корупції. Заходи підвищення моральної свідомості та відповідальності бізнесменів та держслужбовців як метод подолання корупції.

Список рекомендованих джерел: Основний:

1 – 5. Додатковий: 10, 14, 18, 22, 28, 29. Інтернетресурси: 39, 42, 45, 46.

Тема 6. Діловий етикет як засіб організації професійної поведінки .

Етикет як феномен культури та основа соціальної поведінки. Основні історичні етапи розвитку етикету. Види етикету. Основні принципи сучасного етикету. Загальнолюдські моральні цінності – основа культури поведінки. Залежність критеріїв поведінки від середовища та способу життя.

Поняття ділового етикету. Тенденції розвитку ділового етикету. Принципи і функції сучасного ділового етикету. Основні норми та правила: вітання, звертання, знайомства, організації та підтримки ділових контактів, грошових зобов'язань, подарунків, обміну візитівками. Корпоративні правила поведінки. Діловий протокол як засіб створення продуктивної атмосфери співробітництва під час організації і проведення ділових заходів.

Особливості службового етикету. Співвідношення адміністративної етики та етикету. Етикет службових відносин. Поняття субординації. Негативні наслідки в ділових стосунках у разі порушення основних принципів, норм і правил ділового етикету і протоколу.

Список рекомендованих джерел: Основний:

1 – 5. Додатковий: 7, 13, 16, 24, 28, 33. Інтернетресурси: 43 – 45, 48.

Тема 7. Стиль і манери ділової людини.

Стиль і манери – основа етикету ділової людини, її привабливого іміджу. Роль і значення іміджу в діловому середовищі. Основні правила формування позитивного іміджу. Внутрішні пріоритети: тактовність, делікатність, порядність, скромність, толерантність. Елементи зовнішньої привабливості. Одяг, аксесуари. Різниця між повсякденним, святковим та одягом для протокольних заходів. Дрес-код та умови його впровадження. Особливості зовнішнього вигляду представників різних сфер діяльності:

фінансової, банківської, торговельної, індустрії гостинності тощо. Залежність зовнішнього вигляду від віку, статі, посади, соціальної ролі.

Етичні норми та правила поведінки у взаємовідносинах ділової людини з партнерами та колегами у неформальній обстановці. Поняття світського етикету.

Правила ввічливості у громадських місцях. Правила прийому гостей у родині. Поведінка за столом. Правила ведення бесід і проголошення тостів. Правила користування столовими приборами, вживання деяких справ та алкогольних напоїв. Етикетні обов'язки чоловіків і привілеї жінок. Правила пристойності та чемності. Усвідомлення необхідності дотримання соціальних стандартів поведінки як показник високої культури особистості.

Список рекомендованих джерел: Основний:

1 – 5. Додатковий: 7, 13, 17, 24, 28, 33. Інтернетресурси: 35, 43, 45.

Тема 8. Етичні стандарти організації та проведення ділових комунікативних заходів.

Культура ділового спілкування – важлива умова професіоналізму управлінця. Психологічні особливості, моральні норми та принципи ділової комунікації. Сучасні стандарти індивідуальної поведінки та проблеми довіри в процесі ділового спілкування. Практика ділової взаємодії: жести, міміка, позиції.

Роль менеджера в культурі проведення ділових контактів. Комунікативні заходи як основа ділового співробітництва. Культура організації і проведення ділової бесіди. Етикет зустрічей і нарад як форма координації ділової взаємодії. Культура публічного виступу. Володіння технікою бізнеспрезентації. Поведінка під час прес-конференції. Особливості етикету ділової телефонної розмови. Ділові переговори: моральні норми та етичні стандарти. Реалізація змістовного, організаційного, тактичного аспектів переговорного процесу. Основні методи та доцільна поведінка учасників переговорів.

Етикет гостинності під час організації і проведення святкових заходів у діловому житті. Види ділових прийомів. Вміння обирати прийом в залежності від приводу та мети. Особливості організації та правила поведінки на прийомі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1 – 5. Додатковий: 8, 13, 17, 24, 26, 33. Інтернет-ресурси: 41, 44, 45.

Тема 9. Етика та етикет у міжнародних ділових стосунках.

Роль та місце ділової культури у міжнародному бізнесі. Етичні проблеми глобалізації та їх вплив на встановлення та підтримку ділових відносин.

Соціокультурна диференціація та врахування культурних відмінностей. Поняття «культурного шоку». Формування у менеджера здатності долати уявлення, що склалися і трансформувати стереотипи. Установка та творче переосмислення норм і образу дій у відповідність до іншої ментальності, іншого способу життя.

Міжнародний діловий етикет та протокол. Урахування етикетних стандартів при проведенні міжнародних ділових зустрічей, бесід, переговорів. Складання програми офіційного і робочого візитів. Порядок зустрічі і проведів делегації. Протокольні заходи в країні перебування. Особливості поведінки. Казуси та афронти у спілкуванні з іноземними партнерами.

Характерні форми співробітництва з представниками різних ділових культур. Особливі риси північноамериканської ділової культури. Національні відмінності та своєрідність європейської ділової культури. Урахування тонкощів менталітету в ділових стосунках з представниками мусульманських країн та представниками Далекого Сходу. Традиційні ділові партнери України: уроки досвіду та взаємодії.

Список рекомендованих джерел: Основний:

1 – 5. Додатковий: 16, 19, 24, 29, 32, 33. Інтернетресурси: 34, 35, 46, 51.

Тема 10 Етика бізнесу в умовах глобальних викликів.

Зміна пріоритетів в умовах світової пандемії. Соціальний імідж бізнесу: нові орієнтири в умовах глобальної пандемії. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах карантину Covid19. Соціальна сфера. Економічна сфера. Екологічна сфера. Етичні дилеми та Новий Гуманізм.

Дискусії науковців, бізнесменів, державних та громадських діячів щодо подальшого розвитку суспільства і бізнесу. Аналіз ситуації та шляхи подолання корона кризи в економіці. Етика пандемії: відмова від рукостискань, карантинний шеймінг та інші прикмети епохи корона вірусу.

Інтернет рух Ф. Райфшнайдера#StayTheFucrHome. Етика поведінки в інформаційному просторі. Корпоративна етика: «віддалена робота» та звичні паттерни взаємодії в умовах карантину. Етика маркетингу та продажу в умовах пандемії. Етика комунікації із стейкхолдерами. ТОП-10 правил бізнес-етики в умовах світової пандемії. **Список рекомендованих джерел:**

Основний:

1 – 5. *Додатковий:* 6, 9, 20, 21, 30, 32. *Інтернетресурси:* 35, 44- 47, 51-53.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ*

Основний

1. Радченко С.Г. Етика бізнесу. Навч. посіб. / С.Г. Радченко. – 2-е вид., переробл. і допов. – Київ: КНТЕУ. 2014. – 396 с.
2. Алексіна Т.А. Ділова етика: навч. посіб./Т.А. Алексіна. - [Ел. Рес.] – режим дост.: https://studcom.ua.>dilova_etika. 3. Берсуцький А.Я. Етика і культура бізнесу та психологія ділових відносин: навч.посіб./ А.Я. Берсуцький, С.М. Жуков. – Донецьк: Дон УЕП, 2014. – 372 с.
4. Грищенко Т.Б. Етика ділового спілкування: навч.посіб./Т.Б. Грищенко, С.П. Грищенко, Т.Д. Іщенко та ін. – К.: ЦУЛ, 2019. – 344с.
5. Лихолат С.М. Етика бізнесу: навч. посіб. / С.М. Лихолат, І.Б. Гапій. – Київ: Знання, 2013.– 367 с.

Додатковий

6. Битов В.П. Етика бізнесу в сучасному підприємстві./ В.П. Битов- [Ел. Рес.] – режим дост.: nbuv.gov/ua>j – pdf>esfor_
7. Балатан В.П. Професійна етика: навч.посіб. /В.П. Балатан, Л.В. Гуцаленко, Н.Г Здирко. – К.: ЦУЛ, 2017. – 252 с.
8. Герет Т.М. Етика бізнесу./ Т.М. Герет, Р.Дж. Клоноскі - [Ел. Рес.] – режим дост.:<https://mkrytyra.com.>etyka-biznesu>. 9. Гришук В.К. Соціальна відповідальність бізнесу: навч.посіб. /В.К. Гришук. – Львів: ЛДУВС. 2012. – 152 с. 10. Де Джодж Ричард Т. Деловаяэтика / пер. с англ. Де Джодж Ричард Т. –[Ел. Рес.] – режим дост.:<www.tnu.in/ua>books>entry-1597507>.
12. Джентилин Д. Этика бизнеса. Психологическое расследование корпоративных скандалов. / пер. с англ. Д.Джентилин- [Ел. Рес.] – режим

дост.:[https:// www.yakaboo.ua>jetika-biznesa](https://www.yakaboo.ua>jetika-biznesa)- 13. Етика ділових відносин: навч. посіб. /О.Й. Лесько, М.Д Прищак, О.Б. Залюбовська та ін. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 309 с.

14. Захарчин Г.М. Основи підприємництва: культура, технологія, відповідальність: навч. посіб. /Г.М. Захарчин, О.В. Юринець. – К.: Знання, 2011. – 254 с.

15. КлеммерДж. Каксоздатькоманду победителей. Корпоративная культура, система мотивации и вечные принципы успеха, которые исповедуют 100 самых эффективных и прибыльных компаний в мире. Пер. с англ. /

Дж. Клеммер. — [Ел. Рес.] — режим дост.:<https://books.google.com>books>about>

16. Колот В.М. Підприємство: організація, ефективність, бізнес-культура:

навч.посіб./ В.М. Колот, І.М. Репіна, О.В. Щербіна. – 3-те вид, без зін. – К.: КНЕУ, 2010. – 444 с.

17. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування./ О.В. Кубрак. – К.: Університетська книга, 2019. – 222 с.

18. Кришемінська Л.Д. Етика ділових відносин у торгівлі: Підручник./ Л.Д.

Кришемінська. 2-ге вид.,

допов., перероб. — [Ел. Рес.] — режим

дост.:<libtomcat.knute/edu.ua.>DokDescription>.

19. Лігоненко Л.О.

Підприємництво і бізнес-культура: підручник./ Л.О. Лігоненко, Г.Л.

Піратовський, І.В. Малоштан. – К.: КНТЕУ, 2011. – 508с.

20. Лучко М.Л. Етика бізнеса – фактор успеха. / М.Л. Лучко –[Ел. Рес.] – режим дост.:

listinglibrary.at.ua>ethika_biznesu.

21. Мацусита К., Философияменеджмента./ К. Мацусита . — [Ел. Рес.] – режим дост.:<https://www.yakaboo.ua>filosofsja-men>.

22. Мазараки А.А. Торговля: история, цивилизация, мораль. А.А. Мазараки – К.: Книга, 2010. – 624 с.

23. Моральний вимір економіки: соціальна відповідальність бізнесу та економічна ефективність. / За ред. Г.Ф. Хоружого. – Київ: УБС НБУ, 2009. – 255 с.

24. Монахов Г.А. Искусствобытьпреуспевающим. Г.А. Монахов. – Київ: Феникс, 2007. – 568 с.

25. Савельєв В.П. Етика: навч. посіб./В.П. Савельєв, Л.А. Пінда. 2-ге вид., випр. – Львів: Магнолія, 2017. – 279 с.

26. *Пентелюк М.І. Ділове спілкування та культура мовлення: Навч. посіб./ М.І. Пентелюк, І.І. Маруніч, І.В. Гайденко. – К.: Центр навч. літ. – 2019. – 224 с.*
27. *Погорелова Т.О. Забезпечення етичної поведінки на українських підприємствах./ Т.О. Погорелова, К.Д. Боброва. // Вісник НТУ «ХПІ». - № 20(1296). – 2018. – с.41 – 44.*
28. *Радченко С.Г. Етика бізнесу. Практикум: Навч. посіб. / С.Г. Радченко – Київ: КНТЕУ, 2009. – 192с.*
29. *Тиліпська Р.Б. Етика бізнесу в умовах євроінтеграції. / Р.Б. Тиліпська. Х.С. Передало, О.В. Муқан.// Вісник нац. Універ. «Львівська політехніка»: зб. наук. праць № 858. – Львів. - 2016. – с. 132 -139.*
30. *Фукуяма Ф. Довіра: Соціальні добродії і шлях до розквіту./ пер. з англ.Ф.Фукуяма [Ел.Рес.]–<https://pidru4niki.com/filosofiya/fren>.*
31. *Шаповал В.М. Вплив релігії на формування ділової етики. /В.М. Шаповал.// Теоретичні та прикладні питання економіки. – Вип. 22. – 2010. – с. 87 – 99.*
32. *Чугаєнко Ю.О. Дипломатичний і міжнародний діловий протокол та етикет. Навч.посіб./ Ю.О. Чугаєнко. – К.: Нац. Акад.України, 2011.- 164 с.*
33. *ЯгерДж. Деловой протокол: стратегия личного успеха / Пер. с англ. – 2е изд.перераб. Дж.Ягер - Ел.Рес.]–режим дост.: www.tnu.ua/study/books/owner*

Інтернет-ресурси

34. www.eben.orgЄвропейська мережа економічної етики (EBEN)
35. www.globalethics.orgІнститут глобальної етики (Institute for Global Ethics)
36. <http://csr.info/csr>Сайт КСВ (Корпоративна соціальна відповідальність)
37. <http://ufb.org.ua>Сайт по спонсорству, благодійності, меценатству
38. www.ethicalcorp.orgЕтична корпорація
39. <http://etyket.org.ua>Етикет
40. <http://zakon.rada.gov.ua/etika> - Етика поведінки державного службовця;
41. <http://posada.com.ua/useful/employer/7/237/> Ділова етика: службові відносини
42. <http://unic.org.ua>Всеукраїнська мережаДоброчесності та Комплаєнсу
43. http://101.com.ua/glossary/delovaja_etika_mened_223.html Ділова етика, основні поняття
44. <http://www.everlegal.ua/top-10-pravyl-biznes> Топ-10 правил бізнесетики, якими нехтують в Україні

45. <http://www.refine.org.ua/pageid-3071-1.html> Етика бізнесу
46. <http://www.unglobalcompact.org> United Nations Global Compact. Офіційний сайт ООН. Дев'ять принципів ООН для багатонаціональних та транснаціональних компаній
47. <http://www.europa.eu.int/com/trade/miti.oecd.htm> Розділ офіційного сайту ЕС, присвячений корпоративній соціальній відповідальності
48. www.worldbank.org/ethics Офіційний сайт Всесвітнього банку, повні тексти різних кодексів етичної поведінки
49. <http://www.globalsullivanprinciples.org> Глобальні принципи Леона Саллівана
50. <http://www.globalreporting.org> Сайт ініціативи глобальної звітності компаній перед суспільством
51. www.ukrinform.ua>2741486 Ф.Фукуяма про Україну та її майбутнє
52. www.the-village.com.ua>bussiness Ділова етика. Новий діловий етикет в умовах світової пандемії.
53. www.apu.com.ua. Covid-19: Міркування етики та незалежності.

**курсив – визначено джерела, які наявні в бібліотеці КНТЕУ.*